

Tallinna Olümpia Purjesportikeskus. Foto: Raina Lillepõld

TAB210

ANNA-LIISA UNT, maastikuarhitekt

Kas 95 aastat vabariiki on uhke seisukohavõtt või ebaõiglane valearvestus? Millist hetke saab lugeda ajaloo alguseks? Kas Olümpia hotell on aus Eesti kultuuripärand? Aga korstnaga rehielamu?

Selleaastase Tallinna arhitektuuribiennaali (TAB) kuraatorikonkursi võitis noor arhitektuuribüroo B210. Edu toonud idee arutleda sotsialismiaegse ruumi ja arhitektuuri üle ei avaldanud mulle pimesi erilist muljet. Jälle! Kepsakad stiilipeod ja „ENSV” sari, arvutud uurimistööd, erisaated ja suvekoolid on selle loo vindid ammu maha keeranud.

Aga kuraatoritega kohtumine oli veenev. Kultuuriministeeriumi kultuuripärandi aastasse sattunud algatus on meie põlvkonna ainuvõimalus fikseerida üks üleminekus olek. Tänapäevased 25-35-aastased elavad kahe ajaloo piiri peal – kümmekond aastat seal, ülejäänud siin. Nõukogude Liidu kogemus on olemas, aga see ei näri, vaid lubab ennast erapooletult lahti kirjutada. Tundsin, et mind on isiklikult puudutatud, tekkis siduv meie-tunne ja missioon ühineda, aidata ja kuulutada.

Projekteerijate Maja

Foto: Laura Linsi

LUBAGE TUTVUSTADA

MÄLU

Eesti ajalugu ja pärand on praegu ja on olnud jooksvalt kellegi teise käe läbi ära segatud, vahepeal koguni kellegi teise dikteeritud ja üles märgitud. Seda, et baltisaksa pärand ei ole etem nõukogude pärandist, on mu vanematel raskem mõista kui mul – minu jaoks ei ole too aeg absurdne rumalus. Absurdne rumalus oli tundidepikkune lahtise jäätise järjekord või pigem selle järjekorra puudumine. Putka oli vist kümnekond päeva (mu elus) üldse lahti. Midagi muud represseerivat ma kaheksakümnendate lõpust ei mäleta, ülejäänud oli, nagu oli. Liinibussipilet oli odav ja kare, puukultuurimaja lõhnas susside järele ja suviti ema sõbranna juurde Saaremaale sõites kontrollisid miilitsad nägusid ja auto pagasiruumi. See kroonis suvist reisipalavikku.

Halbwachsi järgi avaldub kollektiivne mälu meid ümbritseva ruumi toel. Seega on linnaruumil ja arhitektuuril suhtumise ja emotsioonide kujundamisel vastutusrikas roll kanda. Muudatused peegelduvad ruumis väga aeglaselt, majad ja tänavad panevad ajaloole hästi vastu. Kui esimesed iseseisvumisjärgsed reformid rakendusid kuude jooksul ning majanduslikud ja institutsionaalsed muudatused ehk aastatega, siis linnaruumis tajutavad muutused on toimumas pikka aega. Sotsialismiaegne pärand meenutab tollast aega kogenud inimestele süsteemi irratsionaalsust ja ülekohtu; lagunema jäänud hooned, linnalised tühikud ja läbimõtlematult uute funktsioonidega täidetud paigad väljendavad taas iseseisvumisjärgset ruttu kõik hiljutine maha jätta, ära kustutada või läänelikuks ümber muuta.

Tänaste otsustajate jaoks (ning režiimikogemuseta kodanike hulk paisub iga päevaga proportsionaalselt suuremaks!) on nõukogudeaegne ruum nagu ruum ikka, lihtsalt ehk viletsama ehituskvaliteediga. Varasem pärandihävitustaktika on asendunud kaalutlevama suhtumisega, mis innustab meid endid uusi funktsioone ja vajadusi pigem tollase vormi jaoks kohandama, kui vorme purustama.

KURAATORINÄITUS

Kolme keske ja lugematute satelliitsündmustega TAB kulmineerub septembri esimesel nädalal. **Rahvusvahelisel sümposionil** mõtestavad biennaali temaatilist raamistikku („Recycling Socialist Space” / „Taaskasutades nõukogude ruumipärandit”) lahti nii ajaloo- kui ruumi ja vormi tundjad, ühtlasi saab tutvuda temaatilise **visioonikonkursi** tulemustega, mille algus hõigatakse välja märtsis. Biennaali kolmas sisupunkt on **kuraatorinäitus**, mis esitleb Tallinna märgilise staatusega sotsialismiaegseid objekte ümbertöödelduna.

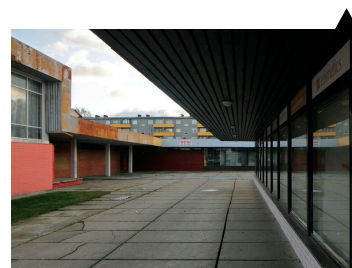
Ruumi intensiivsus ja ruumi kasutamine on ajas muutuvad faktorid – varasemalt näiteks ideoloogia kandmiseks või suure inimtööjõu mahutamiseks

Olympiamängude ajaks totaalselt ümber ehitatud Narva maantee kangialused. Foto: Johanna Rannula

Välisministeerium. Foto: erakogu

*ABC ostukeskus
Foto: Martin Siplane*

LUBAGE TUTVUSTADA

rajatud „modernismi miniutoopiad” võidakse tänases majanduslike huvide kontekstis endisest sisust muretultpuhtaks riisuda (H ning M-i kiirmood postimajas!). Ilma sisumuutusetajätaks elu hooned maha ja nad vajuksid üksinda kokku (vaata linnahalli). Biennaali kuraatorid kutsuvad üles nägema neid muudatusi mitte pahede, vaid voorustena ning esitavad tänases päevas viletsasti funktsioneerivad, teenimatult unustatud või väärkoheldud staarid valitud arhitektuuribüroodele ümbertöötlemiseks.

Modernistlik ruum on rahvusvaheliselt tuttav ruum, seega peaks (enam-vähem) mis tahes maailma punktist kutsutud külalisel tekkima Tallinnast kätte antud objekti puhul mingi isiklik seos. Kultuuriruumi poolt (k.a institutsionaalselt) kujundatud ettekujutus ajaloo ei ole antud juhul oluline, ümbertööteldud objektides tahaks näha just subjektiivset ajalugu. Vahest ongi kuraatorite selline valdkonnaalalik ja eesseisev sotsialismiaegse arhitektuuripärandi lahti- ja ümbermõtestamine eestlaste kollektiivse mälu „demokratiseerumine”, mida Marek Tamm nimetab oma raamatus üheks Eesti mälu poliitika tänaseks pealisülesandeks. Mustaks (punaseks) ja (sinimust) valgeks kinnitamise asemel loob sisulist mõttevahetust pigem just seesama valdkondade-, põlvkondade-, riikide- ja arvamusteülene remiks, kuraatorinäituse lühike käe harjutus tollaste asjade tänastesse arusaamadest asetamine.

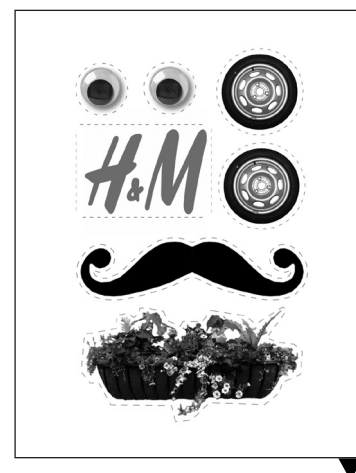
MUSTANDIVIHIK

Jaauari alguses said kokku koostöövalmis üliõpilased ning kuraatorite suunamisel valmistati külalistele esitamiseks ette valitud objektide portreekaustad. Ükskõik kas kohalike või väljamaiste arhitektide abistamiseks, kümnekonna objekti kohta koguti kokku arhiivmaterjali, nii vanu kui hetke-seisu plaane ja fotosid, tulevikuplaane, intervjuusid autorite ja kasutajatega ning pärimusekogujate endi välitöömärkmeid. Komplekteeritud üldpilt peaks andma kõigile näitusele osalejatele ühise stardiplatvormi, mille põhjal ümbertöötlemist alustada.

Purukskakkimist/ülejoonistamist/täissodimist/tühjaksriisumist/ülepaisutamist ootavad näiteks raadiomaja, lillepaviljon, H-kujuline tüüpkoolimaja, kino Kosmos, Balti jaama ootepaviljon, välisministeerium.

Kuidas toimiksid sina?

TAB 2013 KURAATORID ON AET ADER, KADRI KLEMENTI, KARIN TÕUGU, KAIDI ÕIS JA MARI HUNT. BIENNAALI KODULEHT: www.tab.ee

TAB'i kleepsukogu

Balti Jaama lähirongide ootepaviljon. Visuaal 1961. aasta projektile. Tallinna Linna- planeerimise Ameti arhiiv

ARTIKKEL ILMUB
KOOSTÖÖS MÜÜRILEHEGA
www.muurileht.ee